

Mr PREDRAG SIMIĆ

Nacionalna odbrana i politika »socijalističke modernizacije« u Narodnoj Republici Kini

U okviru politike »modernizacije«, koja se sprovodi u Narodnoj Republici Kini posle III plenarnog zasjedanja CK KP Kine 11. saziva (1978), nacionalna odbrana dobila je jedno od centralnih mesta. Razloga ima više, počev od toga da je Narodno-oslobodilačka armija Kine tradicionalno uticajan činilac kineskog političkog života, pa sve do promena u razvojnim prioritetima, privrednoj i političkoj organizaciji i spoljnopolitičkoj strategiji, koje su čitavo kinesko društvo, uključujući i armiju, suočile s potpuno drugačijim zahtevima. U celini posmatrano, politika »modernizacije« mogla bi se odrediti kao specifični oblik reformskih procesa kojima je danas zahvaćena većina socijalističkih zemalja koje tragaju za oblicima društvene, privredne i političke, a u tom okviru i vojne organizacije koji će bolje izraziti savremenu realnost tih zemalja i omogućiti im da odgovore na izazove promena u savremenom svetu, pre svega na izazove tekuće naučno-tehničke revolucije i dubokih društvenih promena koje ona sobom nosi. Područje nacionalne odbrane ne može ostati po strani ovih promena jer bi to bilo u suprotnosti s njenim revolucionarnim karakterom, koji se ogleda ne samo u odgovornosti za nacionalnu bezbednost nego i za očuvanje revolucionarnog nasleđa. Verovatno su upravo to bili razlozi koji su naveli rukovodstvo kineske armije da se, posle smrti Mao Zedonga, stavi na stranu reformistički orijentisanih političkih rukovodilaca, na čelu s Deng Xiapingom u čijim su idejama videli garanciju ostvarenja pomenutih ciljeva. »Socijalistička modernizacija«, slično drugim reformskim procesima u socijalističkim zemljama, međutim, nema uzora ni predsedana što neizbežno izaziva i brojne dileme koje ne mimoilaze ovo osetljivo područje, i to kako u pogledu pravca, sadržaja i tempa modernizacije nacionalne odbrane, tako i u pogledu razvoja odnosa između vojnog i civilnog sektora i uloge armije u privrednom, društvenom i političkom životu NR Kine.

Uvod

Razvoj Narodne Republike Kine posle 3. plenarnog zasjedanja Centralnog komiteta Komunističke partije Kine 11. saziva (decembar 1978. godine) obeležile su duboke promene u gotovo svim oblastima unutrašnje i spoljne politike, koje se odvijaju na pravcu strategije »socijalističke modernizacije«¹ i predstavljaju zaokret u odnosu na shvatanja socijalizma koja su u ovoj zemlji preovladavala u prethodne dve decenije. Iako »politička misao Mao Zedonga« nije formalno odbačena (ona je čak ušla u preambulu kineskog ustava iz 1982. godine, kao jedno od »četiri kardinalna načela« kineskog socijalizma), u praksi su revidirane ili napuštene gotovo sve njegove značajnije ideje o socijalističkoj izgradnji, dok je njihovo mesto u ideologiji i politici KP Kine zauzela jedna mnogo elastičnija i otvorenija koncepcija socijalističke izgradnje. Naizgled pragmatično u svom svakodnevnom delovanju, savremeno kinesko rukovodstvo je kategorično u pogledu strateških ciljeva »socijalističke modernizacije« — pretvaranja Kine u razvijeno i moderno industrijsko društvo, koje bi se sredinom narednog stoleća svrstalo u »čelne redove svetskog razvoja« i zauzelo ono mesto u međunarodnoj zajednici za koje Kinezi smatraju da mu pripada na osnovu veličine, istorije i civilizacije ove zemlje.

U okviru procesa »modernizacije« kompleksu nacionalne odbrane pripalo je, razumljivo, jedno od centralnih mesta. Razloga ima više, počev od toga da je Narodnooslobodilačka armija (NOA) tradicionalno uticajan činilac kineskog političkog života, pa sve do promena u razvojnim prioritetima, privrednoj i političkoj organizaciji i spoljnopolitičkoj strategiji koje su čitavo kinesko društvo, uključujući i NOA, suočile s potpuno drugačijim zahtevima. To su, ujedno, i razlozi zbog kojih se »modernizaciji nacionalne odbrane« pristupilo uporedo s reformama u ostalim oblastima, s dosta opreza i uz neposredno angažovanje vodećih stratega savremene kineske politike. Karakteristično je da je Deng Xiaoping, koji je većinu čelnih položaja u državi i partiji prepustio rukovodiocima mlađe generacije, zadržao mesto predsednika Voj-

¹ Do 12. kongresa KPK (septembar 1982) u političkom životu je u upotrebi bio termin »četiri modernizacije« — poljoprivrede, industrije, obrazovanja, nauke i tehnologije i nacionalne odbrane.

ne komisije CK KPK, najvišeg kineskog organa u oblasti nacionalne odbrane.

Imajući u vidu složenost i višedimenzionalnost procesa »modernizacije nacionalne odbrane« u NR Kini, u jednoj relativno kratkoj analizi nije moguće detaljno obuhvatiti sve njegove relevantne aspekte, te će se ovaj tekst odnositi, pre svega, na: 1) motive, tj. na karakter strukturnih promena u kineskom društvu koje su uslovile potrebu promena u oblasti nacionalne odbrane, pre svega položaja i uloge oružanih snaga; 2) evoluciju u odnosima između KP Kine i NOA; 3) osnovna obeležja tekućih promena u oblasti nacionalne odbrane, i 4) ulogu armije u aktuelnim političkim procesima u NR Kini.

1. Dometi i dileme politike »socijalističke modernizacije«

Svaka analiza procesa strukturnih reformi u Kini tokom poslednjih desetak godina već na prvom koraku se suočava s neizbežnim problemom određenja motiva i sadržaja ovog složenog političkog fenomena čiji uticaj danas nesumnjivo prevazilazi kineske granice. Odgovor na njega verovatno bi morao poći od sledeća tri elementa.

Prvo, iako je danas uobičajeno da se nastanak politike »modernizacije« vezuje za 3. plenum CK KPK 11. saziva (1978), na kome je prevagnula reformistički orijentisana grupacija u kineskom rukovodstvu na čelu s Deng Xiaopingom, pažljivija analiza će pokazati da 3. plenum čini samo jednu, istina značajnu, kariku u lancu događaja koji su se počeli zbivati na kineskoj političkoj sceni već u poslednjim godinama života Mao Zedonga. Kao reakcija na očigledan neuspeh Mao Zedongove ekstremno levičarske strategije socijalističkog razvoja Kine, koji je došao do punog izraza u »velikom skoku napred« krajem pedesetih i »velikoj proleterskoj kulturnoj revoluciji« u drugoj polovini šezdesetih, u kineskom rukovodstvu se postepeno oformio relativno širok front snaga koje su perspektivu razvoja ove zemlje videle u potpuno drugom pravcu i koje su se na prelomu između šezdesetih i sedamdesetih godina okupile oko tadašnjeg kineskog premijera Zhou Enlaia. Zahvaljujući uticaju ove struje u kineskom rukovodstvu već u to vreme dolazi do prvih značaj-

nih promena na spoljnopolitičkom (istorijska poseta američkog predsednika R. Nixona NR Kini) i unutrašnjem planu (rehabilitacija brojnih žrtava »kulturne revolucije«, uključujući i Deng Xiaopinga, i značajne kadrovske promene u državnom i partijskom rukovodstvu). U brojnim dokumentima programskog karaktera, koji su u prvoj polovini sedamdesetih godina pripremljeni pod vođstvom Zhou Enlaia i Deng Xiaopinga definisane su osnove politike »četiri modernizacije« koju je Zhou Enlai prvi put konzistentno formulisao na 1. zasedanju Svekineskog narodnog kongresa 4. saziva, održanom januara 1975. godine. Prema mišljenju brojnih stranih sinologa, napuštanje politike »kulturne revolucije« krajem šezdesetih godina bilo je motivisano procenom da je kineska bezbednost bitno ugrožena eskalacijom rata u Vijetnamu i zaoštavanjem odnosa sa Sovjetskim Savezom (oružani sukob na ostrvu Damanski, marta 1969. godine, i koncentracija trupa s obe strane kinesko-sovjetske granice) što je nitalagalo neodložnu unutrašnju privrednu, društvenu i političku konsolidaciju i jačanje čitavog sistema nacionalne odbrane.² Ovde bi valjalo, međutim, pomenuti i hipotezu, veoma rasprostranjenu među istočnoevropskim sinolozima, da je zaoštavanje sa Sovjetskim Savezom, krajem pedesetih i šezdesetih godina, imalo za cilj političku mobilizaciju Kineza oko maoističke politike, odnosno da je bilo svesno izazvano radi ostvarenja određenih unutrašnjih političkih ciljeva.

Drugo, »modernizacija« je krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina stavila na dnevni red i pitanje reforme administrativno-planskog modela privrede, izgrađenog sredinom pedesetih godina prema sovjetskom uzoru i uz neposrednu sovjetsku pomoć koji je u Kini, kao uostalom i u mnogim drugim socijalističkim zemljama, iscrpeo svoje razvojne potencijale i postao objektivna prepreka daljem razvoju proizvodnih snaga. U tom pogledu politika »modernizacije« ima brojne dodirne tačke s reformskim procesima u drugim socijalističkim zemljama koje se bave sličnim problemima ali, što je značajnije, i s reformskim idejama koje su u Kini bile aktuelne u drugoj polovini pedesetih godina, tačnije na 8. kongresu KPK (1956). Karakteristično je da je

² Šire o političkim procesima u NR Kini početkom sedamdesetih godina videti: P. Simić, *Geneza politike 'modernizacije' u NR Kini (1969—1987)*, »Savremenost«, br. 6/1987.

glavni zagovornik ograničenih privrednih reformi u kineskom rukovodstvu iz tog vremena, Chen Yun, krajem sedamdesetih postao vodeći arhitekta kineske privredne politike i da su upravo reformske mere, koje je on zagovarao u oblasti poljoprivrede, planiranja, finansijske i monetarne politike i sl., ostvarile najuspešnije efekte u okviru politike »modernizacije«.³

Treće, ideja modernizacije Kine ima dugu istoriju u političkom životu ove zemlje u koju je uvedena već posle poraza Kine u ratovima s kolonijalnim silama sredinom devetnaestog veka (prvi i drugi opijumski rat) koji su Kineze suočili s »opasnošću od gubitka države i nestanka rase« ukoliko ne bi osnažili svoju privredu i nacionalnu odbranu usvajanjem određenih elemenata zapadne civilizacije (nauka, tehnologija, društvene i političke institucije itd.). Analiza novije kineske istorije navodi na zaključak da je centralno pitanje, kojim su se bavili svi reformistički i revolucionarni pokreti u Kini, u drugoj polovini devetnaestog i tokom dvadesetog veka, bio zahtev za nacionalnom emancipacijom Kine, tj. obnovom njenog političkog i ekonomskog suvereniteta i izgradnjom savremenog industrijskog društva koje bi sačuvalo neka supstancijalna obeležja kineskog nacionalnog identiteta. Ti ciljevi se lako mogu prepoznati i u ideji o »izgradnji socijalizma kineskih boja« koji bi počivao na »socijalističkoj materijalnoj i duhovnoj civilizaciji« kako je na 12. kongresu KPK određen cilj politike »socijalističke modernizacije«.⁴ Imajući u vidu da je ideal suverene i moderne kineske države već više od stotinu godina jedan od najsnažnijih motiva političke mobilizacije i identifikacije Kineza, nije neobično što je post-maoovsko rukovodstvo ove zemlje političku legitimaciju novog kursa potražilo i utemeljilo upravo u ovoj ideji.

Na osnovu rečenog može se zaključiti da strategija »modernizacije« ima relativno heterogene, pa i protivurečne ciljeve koji su učinili da ona u proteklom devetogodišnjem razdoblju prođe kroz proces evolucije u čijim pojedinim etapama su dominirali različiti problemi, koncepcije, pa i načini

³ Detaljnije o razvoju ideja o reformi sistema »državnog socijalizma« u Kini videti: P. Simić, *Tri vizije kineskog socijalizma*, »Socijalizam u svetu«, br. 60—61/1987.

⁴ Videti: P. Simić, *Marksizam i kineska revolucija*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1986.

njihovog rešavanja, ali i da se u različitim oblastima postignu različiti rezultati, što je uticalo i na stepen političkog konsenzusa u političkom rukovodstvu u pojedinim »paketima« reformi. Oblast u kojoj su reforme sprovedene najbrže, najlakše i s najvećim neposrednim efektima je poljoprivreda gde

Tabela 1: Indikatori privrednog razvoja Kine 1981—1986.

	1981.	1982.	1983.	1984.	1985.	1986.
Nac. dohodak (mrd. juana)	394.0	424.7	467.3	548.5	676.5	750.9
Nac. dohodak (per capita jn.)	396	423	458	530	647	710
Stanovništvo (milijardi)	1.001	1.015	1.025	1.035	1.046	1.060
Izvoz fob (milijardi US \$)	21.6	21.9	22.2	25.0	25.8	30.9
Uvoz cif (milijardi US \$)	21.6	18.9	21.3	26.5	38.2	42.9
Platni bilans (milijardi US \$)	—	5.8	4.5	2.5	—11.4	—5.1
Inflacija % (potrošačke cene)	2.6	1.9	2.1	2.7	12.2	5.0
Devizne rezerve (milijardi US \$)	5.0	11.3	14.6	15.1	12.7	11.3
1 US \$ = juana (godišnji prosek)	1.705	1.893	1.976	2.320	2.937	3.364

Izvor: »Quarterly Economic Review of China & North Korea«, №. 1/1987, p. 2.

nije bilo dilema o tome treba li napustiti maoistički sistem »narodnih komuna« i preći na individualnu obradu zemlje u okviru »sistema ugovorne odgovornosti« (baogan daohu). Brz i nesumnjiv uspeh reformi u poljoprivredi krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina, koji se ogleda u znatnom povećanju proizvodnje, poboljšanju ponude na tržištu i dinamičnom rastu produktivnosti u poljoprivredi, potenciralo je reforme u »gradskoj privredi« koje su započete odlukom 3. plenuma CK KPK 12. saziva (oktobar 1984).⁵ Za razliku od reformi u poljoprivredi i drugim oblastima privrednog sistema koje su se u prethodnoj fazi, pod uticajem shvatanja Chen Yuna, ograničavale na sanaciju i otklanjanje posledica maoističkih koncepcija ostajući u okvirima administrativno-planskog privrednog sistema, ova odluka je predviđala dubok reformski zahvat u strukturu tog sistema, oslobađanje inicijative privrednih subjekata, promenu načina i karaktera planiranja, decentralizaciju privredne moći i dr. Međutim, objektivni problemi (nekontrolisan rast investicija, »pregrevanje privrede«, rast inflacije, gubljenje kontrole nad privrednim tokovima, nesklad ponude i potražnje na tržištu i sl.), pa i političke dileme povodom brojnih strateških pitanja

⁵ Videti: Odluka Centralnog komiteta Komunističke partije Kine o reformi ekonomske strukture, »Marksizam u svetu«, br. 2—3/1985.

(odnos politike i privrede, plana i tržišta, položaj preduzeća, sistem cena itd.) učinili su reforme u industriji neuporedivo složenijim i neizvesnijim nego što je to bio slučaj u poljoprivredi. Još veće dileme je doneo proces otvaranja Kine prema svetskom tržištu, naročito prema direktnim stranim ulaganjima gde je novija kineska praksa daleko prevazišla sve slične pokušaje u istoriji socijalističkih zemalja.

Pored usložnjavanja, razvoj kineskih reformi bio je suočen i s drugim problemima, u prvom redu s negativnim pratećim pojavama (inflacija, privredni kriminal, regionalno zatvaranje, dupliranje proizvodnih kapaciteta, socijalne razlike, zaostajanje institucionalnih mehanizama bez kojih savremene tržišne privrede ne mogu uspešno funkcionisati i sl.), otporima birokratskih i levičarskih snaga koje su u reformama videle odstupanje od tradicija i ciljeva socijalističke revolucije u Kini ili ih zloupotrebljavale radi pribavljanja lične koristi (korupcija, nepotizam i sl.), kao i pojačanom delovanju desničarskih snaga koje, iz određenih razloga, »modernizaciju« vide kao »vesternizaciju«, tj. kao sveobuhvatno i bezrezervno prihvatanje socijalnih, ekonomskih, kulturnih i političkih obrazaca zapadnih kapitalističkih društava. Ukratko, logika tržišno usmerenih reformi u administrativno-planskom modelu socijalizma nametnula je potrebu kontinuiranih i sve dubljih promena u svim oblastima društvenog, privrednog i političkog života. To je uslovalo da vremenom oslabi početni konsenzus u rukovodstvu i jave se sve značajnije razlike između onih koji cilj reformi vide, pre svega, u ekonomski racionalnijoj organizaciji postojećeg sistema, naročito putem prevazilaženja očiglednih promašaja maoističke politike (»reforme unutar sistema«), i onih koji smatraju da reforme moraju korenito zahvatiti i sistem državnog socijalizma, uključujući i postojeću socijalno-klasnu i političku konfiguraciju (»reforme sistema«). Tu bi, verovatno, trebalo potražiti i tačku diferencijacije u kineskom rukovodstvu između snaga koje su se zalagale za dalje energične reforme, pre svega u političkoj sferi (osnovne teze su demokratizacija političkog života, ideološko i političko otvaranje, promena odnosa između države i partije, promene u samoj partiji i sl.), okupljene oko bivšeg generalnog sekretara Hu Yaobanga, i onih (pretežno veterana revolucije) koji su, strahujući od »duhovnog zagađenja« iz inostranstva i mogućih antisocijalističkih devijacija

zahtevali opreznije i sporije promene u okvirima sistema kojima se ne bi dovele u pitanje revolucionarne tradicije i socijalistički karakter kineskog društva. To su, u najkraćem, i glavne dileme koje su izbile na površinu u debati o pravcu reformi političkog sistema tokom 1986. godine da bi, posle studentskih demonstracija u decembru 1986. i januaru 1987. godine, dovele i do odlaska Hu Yaobanga s položaja generalnog sekretara CK KP Kine.

Kineska armija, svakako, nije mogla ostati po strani u ovim zbivanjima. S jedne strane, promena kineske unutrašnje i spoljnopoličke strategije nalagala je i odgovarajuće promene u doktrini i strukturi kineske nacionalne odbrane, visini izdvajanja za ove svrhe, kao i promenu odnosa civilnog i vojnog sektora kineskog društva koji su u drugoj fazi »kulturne revolucije« bili veoma tesno isprepleteni. S druge strane, NOA, kao armija koja je izrasla iz nacionalnooslobodilačke borbe i revolucije, sebe vidi u ulozi čuvara nacionalnog suvereniteta i revolucionarnih tekovina, što pojedini krugovi u njoj dosta različito tumače — počev od onih oficira koji svesrdno podržavaju kurs »modernizacije« videći u njemu najbolju garanciju ostvarenja ovih zadataka do drugih oficira koji, vođeni različitim motivima, ispoljavaju određene rezerve prema nekim aspektima i posledicama ovakve politike. Da bi se sagledali koreni ovakvog odnosa armije prema politici »modernizacije« bilo bi korisno osvrnuti se na istorijat odnosa NOA i KP Kine.

2. Narodnooslobodilačka armija Kine i KP Kine

Kao što je poznato, NOA je stvorena 1. avgusta 1927. godine, tokom ustanka u gradu Nanchangu koji je podigla KP Kine (vođe su bile Zhou Enlai, Ye Ting, Zhu De i He Long), i od tada su putevi ove dve organizacije čvrsto isprepleteni te, možda, ne bi bilo preterano reći da je u čitavoj svojoj dosadašnjoj istoriji NOA imala ulogu *alter ega* ili vojnog krila KP Kine. Izgrađena na temeljima Maovih načela da »politička vlast izrasta iz bureta baruta« ali i da »partija komanduje pušci a ne puška partiji«, NOA je dobila profil revolucionarne armije, podjednako osposobljene da izvršava profesionalne (vojne) i političke (revolucionarne) zadatke i

čvrsto privržene idealima i ciljevima kineske revolucije, odnosno vodećoj ulozi KP Kine i Mao Zedonga.

Jedan od najznačajnijih aspekata ovakvog odnosa armije i partije ogleda se u stavu NOA, pre svega armijskog vrha, prema ličnosti i delu Mao Zedonga, koji je uz pomoć armije i došao januara 1935. godine na čelo CK KPK (konferencija u gradu Zunyi za vreme »Dugog marša«) i koji se tokom svog dugogodišnjeg revolucionarnog rada konzistentno bavio strategijom »narodnog rata« u revoluciji i nacionalnoj odbrani i, u tom kontekstu, izgradnjom armije koja će, polazeći od kineskih realnosti (teritorija, stanovništvo, nivo privrednog i tehnološkog razvoja i sl.), biti sposobna da odgovori vojnim i političkim zahtevima kineske revolucije. Po njegovom mišljenju, kineska armija je »naoružana organizacija koja izvršava političke zadatke revolucije«. Razmatrajući 1929. godine ulogu armije, Mao je zapisao: »Crvena armija nikako ne može da se ograniči na vojna dejstva. Pored vojnih dejstava za uništenje neprijateljskih oružanih snaga, ona treba da uzme na sebe i takve važne zadatke kao što su: da vodi propagandu među masama, da organizuje i naoružava mase, da pomaže masama u stvaranju revolucionarne vlasti, kao i u stvaranju organizacija Komunističke partije. Crvena armija ne ratuje samo da bi ratovala, nego radi propagande među masama, organizovanja i naoružavanja masa i pomažanja masama u stvaranju revolucionarne vlasti. Bez ovih ciljeva, ne bi imalo smisla ni ratovanje ni postojanje Crvene armije.«⁶ Budući da, po definiciji, »politička misao Mao Zedonga« i politika Komunističke partije Kine odražavaju teoriju i praksu kineske revolucije, kineska armija je u čitavoj svojoj dosadašnjoj istoriji, uz određene izuzetke, bespogovorno sledila ideje Mao Zedonga i prihvatila rukovodeću ulogu Partije videći u njima oličenje ciljeva kineske revolucije.

Ovakav pristup razvoju oružanih snaga je u razdoblju socijalističke izgradnje od kineske armije učinio ne samo značajnu oružanu silu već i činilac koji se snažno oseća u privrednom, društvenom i političkom životu zemlje. Posle 1949. godine, demobilisani kadrovi zauzeli su uticajne položaje u privrednom i političkom aparatu, armija je učestvovala

⁶ Mao Zedong: *O ispravljanju pogrešnih gledišta u Partiji*, navedeno prema: *Citati predsednika Mao Ce Tunga*, Izdavačko preduzeće literature na stranim jezicima, Peking 1986, str. 122—123.

u mnogim privrednim poduhvatima, naročito u izgradnji objekata infrastrukture, vojnoindustrijski kompleks postaje najmoderniji sektor kineske mašingradnje, armija učestvuje u organizaciji sistema saobraćaja i komunikacija (na primer, železnički korpus NOA), do 1983. godine u okviru NOA nalazile su se službe bezbednosti (poznata jedinica 8341 i njeni ogranci) i unutrašnjih poslova, vojne istraživačke institucije zauzimaju istaknuto (ali i izdvojeno) mesto u naučnoistraživačkom radu u Kini itd. Zahvaljujući ovakvoj organizaciji, koja je naročito došla do izražaja u razdoblju između 1959. i 1971. godine, tj. dok se na položaju ministra odbrane nalazio maršal Lin Biao, kineska armija je krajem šezdesetih godina, kada je funkcionisanje državnog i partijskog aparata bilo ozbiljno narušeno »velikom proleterskom kulturnom revolucijom«, uspešno preuzela organizaciju privrede i društva, ali je to, zauzvrat, zaoštrilo političke tenzije između civilnog i vojnog rukovodstva, kao i unutar same armije koje će naći svoj rasplet u još uvek nerazjašnjenim zbivanjima o navodnom pokušaju državnog udara Lin Biaoa i njegovoj smrti u avionskom udesu nedaleko od Undur Kana u NR Mongoliji. Dileme o ulozi NOA u kineskom društvu, posebno o postepenom prenošenju njenog težišta s revolucionarnih (osvajanje političke vlasti) na profesionalne (zaštita nacionalnih interesa, posebno nacionalnog suvereniteta i društveno-političkog uređenja), nastavile su se sve do danas.

Kineska doktrina nacionalne odbrane je u dosadašnjoj istoriji NR Kine (tj. posle 1949. godine) počivala na Maovoj strategiji »narodnog rata« izgrađenoj tridesetih i četrdesetih godina u građanskim ratovima s Nacionalnom partijom (Guomintangom) i u oslobodilačkom ratu protiv Japana, koja predstavlja razradu tzv. »masovne linije Partije« u oblasti vojne doktrine. Prema Mao Zedongu, »revolucionarni rat je rat masa, on se može voditi samo kada se mobilišu mase, samo kada se oslanja na mase.«⁷ Svakako, strategija »narodnog rata« ima čvrst oslonac i u glavnim strateškim prednostima Kine — velikom prostranstvu i mnogoljudnom stanovništvu — koje u značajnoj meri mogu kompenzirati eventualnu tehničku nadmoć protivnika. Da bi se ove prednosti iskoristile, neprijatelju ne treba pružati frontalni otpor, barem ne

⁷ Mao Zedong: *Brinuti se o životu masa, poklanjati pažnju metodima rada*, prema: *Citati predsednika Mao Zedunga*, str. 107.

u prvoj fazi ratovanja, kada je njegova snaga najveća, nego ga je potrebno uvući u dubinu vlastite teritorije organizujući, istovremeno, u njegovoj pozadini masovni partizanski otpor čime će se njegove snage postepeno iscrpljivati do trenutka kada će glavina kineske armije preuzeti stratešku inicijativu i, koncentrišući višestruko nadmoćne snage na oslabljene redove protivnika, preokrenuti tok rata u svoju korist. »S gledišta revolucionarnog rata u celini, narodni partizanski rat i glavne snage Crvene armije su kao dve ruke jednog čoveka. Ako bi koristili samo glavne snage Crvene armije, a ne bismo vodili narodni partizanski rat, značilo bi ratovati jednom rukom. Kada kažemo da je narod uporišnih baza jedan od faktora rata, osobito u vezi s vojnim operacijama, mi konkretno imamo u vidu naoružani narod.«⁸ Eventualna nuklearna pretnja Kini nema, po Mao, odlučujući značaj zbog njenog velikog prostranstva i male gustine naseljenosti koji je čine manje ranjivom prema eventualnim nuklearnim udarima. Za Mao Zedonga nuklearna bomba je, stoga, predstavljala »tigra od papira« dok je Zhou Enlai slično mišljenje izrazio rečima da »Sjedinjene Države ne mogu upotrebiti nuklearnu bombu da bi rešile (u svoju korist) seljački rat.«⁹ Istina je, međutim, nešto drugačija pošto se »mala gustina naseljenosti« Kine može uzeti samo u relativnom smislu jer se odnosi, pre svega, na planinske i pustinjske predele severozapadne i zapadne Kine, ali ne i na gusto naseljena područja na severoistoku i istoku gde se nalaze velike urbane i industrijske aglomeracije (Shenyang, Beijing, Tianjin, Shanghai, Guangzhou itd.) izuzetno osetljive na nuklearne udare. Kompenzaciju za moguće masovne gubitke Mao je zato video u mnogoljudnosti kineskog stanovništva koje bi bilo sposobno da podnese mnogo veće ljudske žrtve od nacije napadača i tako izađe kao pobednik iz eventualnog nuklearnog rata.

Premda je u ovakvoj strategiji lako prepoznati strateška načela koja su KP Kine i NOA dovela do konačne pobeđe nad snagama Guomindanga, ona su u kineskoj politici posle 1949. godine imala ograničeni praktični značaj ne samo zbog neprihvatljivo visokih gubitaka koje bi Kina morala podneti

⁸ Mao Zedong: *Pitanja strategije revolucionarnog rata u Kini*, prema: *Citati predsednika Mao Zedonga*, str. 109—110.

⁹ *Selected Works of Zhou Enlai*, vol. I, Foreign Languages Press, Beijing 1981, p. 313.

u slučaju eventualnog nuklearnog napada već i zbog toga što su kineske oružane snage, u odbrani nacionalnih interesa, često delovale i van kineskih granica na manje-više konvencionalan način.¹⁰ Već u prvim godinama svoga postojanja, Narodna Republika Kina bila je suočena s ratom u Koreji gde nije bilo moguće primeniti načela »narodnog rata« tako da su se kineske trupe suprotstavile tehnički superiornijim snagama SAD i njihovih saveznika u uslovima pozicionog ratovanja po cenu velikih ljudskih i materijalnih gubitaka. Iskustva rata u Koreji i tajvanskih kriza sredinom pedesetih godina bili su u to vreme povod da jedan broj kineskih vojnih rukovodilaca (na primer, maršal Peng Dehuai) istakne zahtev za modernizacijom strategije nacionalne odbrane i kineske armije kako bi se osposobila za »narodni rat u novim uslovima« čime bi se odgovorilo novim unutrašnjim i spoljnopoličkim realnostima Kine kao suverene države s atributima regionalne, pa i svetske sile. Modernizacija nacionalne odbrane značila bi, pre svega, opremanje kineske armije savremenom ratnom tehnikom (uključujući nuklearno oružje) i njenu profesionalizaciju u smislu oslobađanja od neborbenih zadataka i funkcija, profesionalno kompetentniji starešinski kadar, čvršću hijerarhijsku organizaciju i sl. Iako su ovakva nastojanja naizgled osujećena smenom maršala Peng Dehuaia s položaja ministra nacionalne odbrane i dolaskom Lin Biaoa na tu funkciju 1959. godine, rad na kineskom nuklearnom, a potom, i kosmičkom programu uspešno je nastavljen zahvaljujući naporima premijera Zhou Enlaia i maršala Nie Rongzhena koji se od 1958. do 1975. godine nalazio na položaju predsednika Naučne i tehničke komisije nacionalne odbrane i Državne komisije za nauku i tehniku.¹¹ Uprkos napadima »crvenih gardista«, koji su ga optuživali za vreme »kulturne revolucije« da je stvorio »lično kraljevstvo u obla-

¹⁰ Posle 1949. godine, Kina je devet puta koristila svoje oružane snage radi ostvarivanja različitih spoljnopolitičkih (ali i unutrašnjih) ciljeva: u Tibetu (1950—51), Koreji (1950—53), tajvanskim krizama (1954—55. i 1958), u sukobu s Indijom oko Kašmira (1962), za vreme rata u Vijetnamu (1964—65), prilikom pograničnih sukoba sa Sovjetskim Savezom (1969), prilikom zaposedanja arhipelaga Xisha (Paracelska ostrva) u Južnom kineskom moru (1974) i, konačno, u akciji odmazde protiv Vijetnama (1979 — pogranični sukobi s Vijetnamom, koji se ponekad vode i na nivou divizija, traju sve do danas). Videti: Gerald Segal, *Defending China*, Oxford University Press, New York 1985.

¹¹ Videti: Emmanuel Bellefroid, *L'Armee Chinoise et Deng Xiaoping*, »Strategique«, No. 28/1985, p. 166.

sti nauke i tehnologije«, Nie Rongzhen je u ovom razdoblju uspeo da očuva kontinuitet istraživanja, kao i prioritet u snabdevanju uvoznom opremom, materijalima i izboru najkvalitetnijih kadrova, zahvaljujući čemu je Kina tokom šezdesetih i sedamdesetih godina izgradila relativno uverljiv nuklearni potencijal koji je, čak i danas, u oštrom kontrastu s tehnički relativno zaostalim konvencionalnim rodovima kineskih oružanih snaga.

Ovakav razvoj navodi na ocenu da je u to vreme i kineska armija, slično kineskom rukovodstvu, bila podeljena na sledbenike radikalnih ideja Mao Zedonga, tj. »kulturne revolucije«, okupljene oko maršala Lin Biao¹², i zagovornike vojne modernizacije koji su izraz svojih zahteva pronašli u idejama premijera Zhou Enlaia i Deng Xiaopinga, koji su i nacionalnu odbranu, tokom sedamdesetih godina, uvrstili u program politike »četiri modernizacije«.¹³ Uticaj Lin Biao i radikalnog dela vojnog rukovodstva dostigao je vrhunac u drugoj fazi »kulturne revolucije«, kada je armija pozvana da zavede red, naročito na IX kongresu KPK na kome je više od polovine sastava ČK KPK bilo izabrano iz redova armije, dok su njeni pripadnici u odgovarajućem broju ušli i u sastav nižih partijskih, pa i državnih organa. Dve trećine provincijskih partijskih sekretara činili su vojnici, pripadnici armije upućeni su na odgovorne položaje u fabrike, naučne i obrazovne ustanove, administrativne organe i sl. U ideološkoj sferi, glavno mesto je dobila knjižica Maovih citata koju je pripremio Lin Biao dok su vojna terminologija i organizacija preovladali u svakodnevnom životu. Ovakvom raspoloženju naročito su pogodovala zbivanja krajem šezdesetih godina, prvenstveno invazija trupa Sovjetskog Saveza i zemalja — članica Varšavskog ugovora na Čehoslovačku, koja je u kineskom rukovodstvu probudila bojazan da bi i Kina mogla biti izložena sličnoj opasnosti. Prema mišljenju Geralda Segala, to je bio razlog da se oružanim incidentom na ostrvu Chen Bao, početkom 1969. godine, pokuša demonstrirati kineska oružana sila i odlučnost da se brani nacionalni suvere-

¹² Smatra se da su radikalno levičarski pogledi bili naročito rašireni u vojnim krugovima u gradovima u donjem toku Changjanga (Yangcekyang) — Zhengzhou, Hangzhou, Shanghai i dr. — što su potvrdile i smene njihovih vojnih komandanata posle smrti Lin Biao.

¹³ Program modernizacije nacionalne odbrane Deng Xiaoping je prvi put izložio u govoru u Vojnoj komisiji CK KPK 1975. godine.

nitet.¹⁴ Iako je u sukobu od 2. marta Kina, izgleda, imala određenog uspeha, u sukobu od 15. marta sovjetske trupe su nanele snažan udarac Kinezima pokazavši time svoju organizacionu i tehničku superiornost. Kasniji tok događaja ukazuje na to da je ovaj sukob imao dalekosežne posledice po kinesku unutrašnju i spoljnu politiku.

Promena odnosa snaga u armijskim krugovima u korist pristalica modernizacije naročito je ubrzana posle smrti Lin Biaoa i kadrovskim promenama koje je organizovao i sproveo Deng Xiaoping, kao predsednik uticajne Vojne komisije CK KPK. Prekretnicu je, međutim, označila 1976. godina kada su, smrću premijera Zhou Enlaia, maršala Zhu Dea i Mao Zedonga, s političke scene otišle tri čelne ličnosti kineske revolucije čiji autoritet u kineskoj politici i oružanim snagama nije imao premca. U razvoju događaja na kineskoj političkoj sceni tokom narednih godina armija je, u ulozi čuvara revolucionarnog nasleđa i nacionalnih interesa, ali i kao jedna od najuticajnijih grupa u kineskoj politici, odigrala izuzetno značajnu ulogu. Svrstavanje ministra odbrane, starog maršala Ye Jianyinga (poznatog po bliskim odnosima s pokojnim premijerom Zhou Enlaiem), na stranu zagovornika politike »modernizacije« bilo je, po svemu sudeći, odlučujući činilac koji je omogućio drugi i konačni povratak Deng Xiaopinga na kinesku političku scenu i obrt do koga je došlo decembra 1978. godine na 3. plenumu CK KPK 11. saziva. Vreme je, međutim, pokazivalo da je politički »savez« armijskog vrha i reformatora u partijskom rukovodstvu opterećen određenim problemima koji su učinili da tokom narednih godina dođe u nekoliko navrata i do dosta ozbiljnih tenzija između KPK i NOA. U osnovi, moglo bi se govoriti o dve vrste problema. Prvi se javljaju iz protivurečnosti između zahteva za bržom modernizacijom kineskih oružanih snaga i nedovoljnih materijalnih mogućnosti zemlje i svode se na dilemu o raspodeli sredstava iz nacionalnog dohotka na vojne i civilne namene. Druga vrsta problema je znatno ozbiljnija i ogleda se u neslaganju određenih armijskih krugova sa sadržajem, pravcem

¹⁴ Videti: Gerald Segal, *Isto*.

Prema mišljenju poljskog sinologa Andrzeja Halimarskog, koji je u to vreme radio kao diplomata u Kini, razlog incidenta bila je želja Mao Zedonga da stvaranjem privida spoljašnje pretnje opravda izlazak armije na kinesku političku scenu s zadatkom da uspostavi red.

ili tempom politike »modernizacije« i to kako u civilnom (privrednom, društvenom, kulturnom i političkom), tako i u vojnom sektoru.

3. *Modernizacija armije i modernizacija privrede*

Pokušaj Kine da 1979. godine »kazni« Vijetnam zbog okupacije Kampučije, progona građana kineskog porekla iz Vijetnama i provokacija na vijetnamsko-kineskoj granici doveo je do najveće upotrebe kineskih oružanih snaga van granica Kine posle rata u Koreji. Iako su kineske trupe prodrle na vijetnamsku teritoriju zauzevši provincijsko sedište Lang Son, ova akcija se, prema gotovo nepodeljenoj oceni i zapadnih i istočnih analitičara, pokazala neuspešnom po Kinu. S jedne strane, željeni spoljnopolitički ciljevi nisu ili su samo delimično ostvareni, budući da Kina nije uspjela da prinudi Vijetnam na povlačenje iz Kampučije niti da okonča pogranične sukobe itd. S druge strane, kineska armija je u sukobu s vijetnamskim trupama (prema američkim izvorima, sve do bitke za Long San, Kinezima su se suprotstavljale samo vijetnamske pogranične snage)¹⁵ pretrpela značajne gubitke¹⁶ pokazavši time svoje prilično zaostajanje u odnosu prema zahtevima modernog ratovanja što je bio nedvosmislen signal da je potrebno intenzivirati započeti proces modernizacije kineske armije.

Procene, koje su se mogle pročitati u kineskoj stručnoj štampi, da konvencionalne snage ove zemlje zaoštaju 15—20 godina za moderno opremljenim armijama, kao i za Kinu neprihvatljivo visoki troškovi uvoza odgovarajuće opreme kojom bi ovo zaostajanje bilo ublaženo, otvorili su dosta ozbiljne dileme u pogledu sadržaja, pravca i tempa modernizacije kineske armije. Procene američkog Pentagona govore da bi opremanje kineskih oružanih snaga američkim naoružanjem u meri u kojoj bi ono Kinu učinilo »uverljivo sposobnom« da se suprotstavi konvencionalnom napadu Sovjet-

¹⁵ U osnovi, slične podatke i ocene daje i sovjetski historičar Roy Medvedev u svojoj knjizi *Kina i supersile* (Basil Blackwell, Oxford 1986) pozivajući se na sovjetske izvore.

¹⁶ Prema izjavi tadašnjeg zamenika načelnika generalštaba NOA, generala Wu Xiugiana, kineski gubici su iznosili oko 20.000, a vijetnamski oko 50.000 vojnika. Zapadne procene kineskih gubitaka idu i do 50.000 vojnika.

skog Saveza koštalo između 41 i 63 milijarde dolara po cenama iz 1977. godine¹⁷ Za Kinu je ovaj pravac modernizacije bio dvostruko neprihvatljiv. S jedne strane, izdvajanje tolikih sredstava predstavljalo bi izuzetno veliki teret za kinesku nacionalnu privredu koji bi mogao ugroziti i čitavu politiku »modernizacije« (pitanje je i čime bi Kina mogla Zapadu platiti te obimne isporuke oružja) dok bi, s druge strane, vezivanje za zapadne izvore naoružanja ne samo ugrozilo kinesku vojnu industriju već bi bilo moguće samo u uslovima strategijskog savezništva Kine sa Zapadom. Iako je krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina bilo određenih indikacija u tom pravcu (naročito za vreme posete Deng Xiaopinga SAD), kasniji događaji, naročito posle dolaska Ronald Regana na položaj predsednika SAD i Miahila Gorbačova na položaj generalnog sekretara KPSS, usmerili su kinesku spoljnopolitičku strategiju u pravcu normalizacije, ali i ekvidistance prema obe supersile.

Pomenute dileme bile su predmet široke debate i u redovima kineskih oružanih snaga. To se jasno može videti iz reči načelnika generalštaba NOA, generala Yang Dezha, na 3. zasedanju Svekineskog narodnog kongresa 5. saziva (septembar 1980) koji je tom prilikom rekao: ... još uvek nije moguće ostvariti brz razvoj naše nacionalne privrede. Stoga nije moguće ni postići veći napredak u modernizaciji naše nacionalne odbrane. Drugovi u vojnoj službi moraju ... pravilno rešavati odnose između razvoja nacionalne odbrane i razvoja nacionalne privrede. Ukoliko bi naši zahtevi prevazilazili mogućnosti naše privrede, oni bi teško pogodili tempo naše privredne izgradnje ... U isti mah, za očekivati je da će država povećati izdatke za nacionalnu odbranu na odgovarajući način kako bi ubrzala proces modernizacije nacionalne odbrane.«¹⁸ Sudeći po udelu vojnih izdataka u kineskom nacionalnom budžetu, može se pretpostaviti da je prioritet dat razvoju privrede. Relativno smanjenje izdataka za vojsku posle 1979. godine (tabela 2) upućuje na ocenu savremenog kineskog rukovodstva da ova zemlja, uprkos oružanim suko-

¹⁷ Draw Middletom, *Pentagon Studies Prospect of Military Links*, »The New York Times«, January 4, 1980.

¹⁸ Navedeno prema: Ellis Joffe, *Party and Military in China: Professionalism in Command?*, »Problems of Communism«, september—october 1983, p. 50.

bima s Vijetnamom i ratu u Kampučiji, nije izložena neposrednoj ratnoj opasnosti.

Tabela 2: Vojni izdaci NR Kine 1977—82.

Godina	Vojni budžet milijardi juana	Udeo u nacionalnom budžetu (%)
1977.	14,9	17,7
1978.	16,9	15,2
1979.	22,3	17,5
1980.	19,3	16,9
1981.	17,5	14,5
1982.	17,9	15,7

Izvor: Ellis Joffe, *Party and Military in China: Professionalism in Command?*, »Problems of Communism«, september—october 1983, p. 51.

Sadržaj i tempo promene u oblasti nacionalne odbrane stoga su, tokom osamdesetih godina, prilagođeni ekonomskim mogućnostima zemlje, ali i njenim aktuelnim vojnostrateškim procenama. Moglo bi se reći da je njihov zajednički imenitelj profesionalizacija i modernizacija kineskih oružanih snaga i njihovo usklađivanje s celinom strukturnih promena u kineskoj privredi, društvu i politici.

Prvo, bitno su sužene sve neprofesionalne funkcije armije, naročito u domenu ideologije i politike. Služba bezbednosti organizaciono je odvojena od armije i reorganizovana, dok je armijski železnički korpus priključen civilnom sektoru. Nasuprot tome, proširene su ekonomske funkcije armije uključivanjem većeg broja relativno savremeno opremljenih vojnih preduzeća u civilnu proizvodnju čime su delimično otvoreni i kanali transfera tehnologije iz vojnog ka civilnom sektoru. Prema rečima kineskog ministra odbrane, Zhang Aipinga, »svi vojni arsenali i preduzeća moraju svoju proizvodnju prilagoditi potrebama nacionalne privrede; vojna industrija mora se pretvoriti u mešovitu industriju, sposobnu da proizvodi kako vojnu, tako i civilnu opremu.«¹⁹ Prema podacima lista »Beijing Review«, od 1983. godine 313 vojnih fabrika, koje obuhvataju oko 21 odsto vojne industrije, počelo je da proizvodi za civilne potrebe. Do kraja 1984. godine, vrednost ove proizvodnje porasla je za 43,8 odsto. Planovi kineskog rukovodstva, međutim, idu i dalje u želji da kadrovski, organizaciono i tehnološki savremena kineska vojna pre-

¹⁹ Prema: Emmanuel Bellefroid, *isto*, p. 167.

dužeća postanu »motor« modernizacije nacionalne privrede, pre svega u oblasti novih tehnologija: miroljubive primene nuklearne energije, brodogradnje, vazduhoplovstva, istraživanja rezervi nafte i drugih sirovina na morskom dnu, transporta i komunikacija (na primer, mnogi vojni aerodromi u zabačenim područjima otvaraju se za civilni vazdušni saobraćaj) i sl. U obrazloženju ovakvog kursa često se navodi primer vojne industrije Sovjetskog Saveza koja, prema kineskim ocenama, čini jedno od najvećih opterećenja privrede te zemlje dok joj, s druge strane, ne pomaže svojim naučnim i proizvodnim potencijalima, pa oni perspektive razvoja kineske vojne industrije sagledavaju u potpuno drugačijem pravcu.

Drugo, čine se naponi ka tehničkoj modernizaciji oružanih snaga pri čemu značajno mesto i dalje zauzima kineski strateški nuklearni potencijal (»snage II artiljerije« prema kineskoj terminologiji) budući da su troškovi njegovog razvoja relativno niži od enormno visokih izdataka potrebnih za korenitu modernizaciju konvencionalnih snaga. Procena da Kina nije neposredno ugrožena i odbacivanje poznatih Maovih shvatanja o neizbežnosti novog svetskog rata navode, verovatno, i na ocenu da je ubrzani razvoj konvencionalnih snaga i nepotreban. U svakom slučaju, razvoj kineskog strateškog nuklearnog potencijala zabeležio je značajne rezultate. Maja 1980. godine uspešno je isproban interkontinentalni balistički projektil dometa 7000 milja koji može dosegnuti čitavu teritoriju Sovjetskog Saveza i delove Sjedinjenih Država.²⁰ Godinu dana kasnije, jednom raketom — nosačem lansirana su tri eksperimentalna satelita čime je Kina postala peta zemlja u svetu koja je osvojila ovu tehnologiju koja nagoveštava mogućnost proizvodnje strateških nuklearnih raketa s višestrukim bojnim glavama. Takođe, Kina je izvršila uspešne probe lansiranja balističkih projektila sa zaronjene podmornice čime je njen nuklearni deterent projektovan daleko van kineskih granica. Zapaženi su i naponi na razvoju mornarice koja je ranije uglavnom imala funkciju obalske zaštite dok se u novije vreme zapaža sve veći broj podmornica i površinskih brodova sposobnih za dejstvo daleko od kineskih obala. U pogledu vazduhoplovnih snaga na-

²⁰ Prema: William C. Bennett, *Professionalism in the People's Liberation Army*, »Military Review«, november 1985, p. 69.

predak je manje impresivan tako da zapadni vojni stručnjaci procenjuju da kineska avijacija i protivvazдушna odbrana zaostaju oko dvadesetak godina i čine jednu od slabijih karika kineskih oružanih snaga.²¹ Posmatrano u celini, Kina se, uprkos ranijim nagoveštajima o spremnosti da se u modernizaciji nacionalne odbrane više oslanja na modernu stranu vojnu tehnologiju, u osamdesetim godinama opredelila za strategiju oslanjanja na vlastite snage, pri čemu su nabavke strane vojne tehnike ograničene na male serije (tamo gde je kineska industrija sposobna da prema stranim uzorima proizvede odgovarajuće kineske zamene) ili na kupovinu licenci.²² Prema mišljenju kineskog ministra odbrane, Zhang Aipinga, prvi zadatak u modernizaciji kineske nacionalne odbrane jeste razvoj i proizvodnja savremene vojne opreme. To se, međutim, ne može postići samo kupovinom oružja u inostranstvu: »... na početku je potrebno nabaviti određenu tehnologiju koju je moguće uvesti i proizvesti određena oružja prema stranim uzorima. Međutim, ukoliko bi se zadovoljili kopiranjem, mi ćemo samo kaskati za drugima... Glavni put je oslonac na sopstvene snage.«²³

Treću oblast promena čini kadrovska modernizacija, odnosno izmena stručno-obrazovne i starosne strukture starešinskog kadra. Uticaj levičarskih snaga smanjen je penzionisanjem, odnosno prebacivanjem dela komandnog kadra u »drugu liniju« i opsežnim kadrovskim promenama kojima su na rukovodeće položaje unapređeni mlađi i profesionalno kompetentniji oficiri.²⁴ Sredinom 1983. godine, objavljeno je da je snižena prosečna starost komandanata armija na oko

²¹ Videti: June Teufel Dreyer, *China's Military Modernization*, »Orbis«, Winter 1984.

²² Detaljne podatke o kineskim nabavkama oružja na Zapadu videti: Harlan W. Jenks, *Watching China's Military: A Personal View*, »Problems of Communism«, may—June 1986.

²³ Zhang Aiping, *Several Questions Concerning Modernization of National Defense*, »Hongqi«, 1. mart 1983, navedeno prema: Foreign Broadcasting Information Service, *China*, March 17, 1983, p. K-3.

²⁴ Na proširenoj sednici Vojne komisije CK KPK, održanoj maja i juna 1985. godine, smenjena su tri od ukupno četiri zamenika načelnika Generalštaba, šest od sedam pomoćnika načelnika Političke uprave i većina komandanata pozadinskih službi. »Administrativnom reorganizacijom« sistema nacionalne odbrane smanjen je broj vojnih područja s 11 na 7, zamenjeno je 81 odsto starešina u njihovim vojnim komandama dok oficiri stariji od 65 godina moraju da napuste aktivnu vojnu službu.

50 godina, divizijskih komandanata na oko 45, dok su komandanti pukova u proseku mlađi od 40 godina. Odlukom kineskog rukovodstva bilo je predviđeno da do maja 1984. godine svi komandanti ratnih brodova, svi piloti i 70 odsto komandnog kadra u kopnenim snagama moraju imati diplome vojnih škola. To je bio razlog da ponovo oživi rad vojnih škola koji je bio zamro u vreme »kulturne revolucije« kada je i u NOA važno pravilo da je važnije biti »crven« nego stručan.²⁵ Značajan korak ka profesionalizaciji predstavlja odluka o demobilizaciji oko 25 odsto brojnog sastava kineske armije (oko milion ljudi), kao i najavljeno ponovno uvođenje činova koji su ukinuti za vreme »kulturne revolucije«.²⁶

Četvrto, možda i najznačajnije područje modernizacije jeste doktrina nacionalne odbrane gde je, takođe, došlo do značajnih pomaka. Iako nije osporen značaj Maove doktrine »narodnog rata«, koja i dalje ostaje okosnica kineskog sistema nacionalne odbrane, u novije vreme se sve više govori o »narodnom ratu u savremenim uslovima« koji predviđa aktivnu odbranu, ističe kombinovane operacije pešadije, oklopnih, artiljerijskih i vazduhoplovnih jedinica pod objedinjenom komandom i znatno veći oslonac na kineski nuklearni potencijal. Iako su rasprave u kineskim vojnim i civilnim krugovima o vođenju »narodnog rata u novim uslovima« vođene i pre intervencije u Vijetnamu (čak se i Mao tridesetih i četrdesetih godina, pored partizanskog, bavio u svojim radovima i drugim oblicima ratovanja), njihov tok i efekti bili su podstrek da se svestranije analizira kineska ratna doktrina. Prema vodećem kineskom dnevniku »Jiefangjun bao« (»Dnevnik oslobodilačke armije«), intervencija u Vijetnamu »dala je veliki podsticaj modernizaciji armije« dok je u istom listu 18. decembra 1979. godine zapisano: »... kako se stvari u ratu brzo menjaju tako se mora menjati i teorija ratovanja... vojna teorija se razvija i nikada se nije zaustavila na nekom fiksiranom nivou. Mao Zedongova vojna misao se i sama razvijala prateći razvoj na tom području.«²⁷ Kinesko rukovodstvo se, međutim, u tom pogledu nalazi pred protivurečnom situacijom budući da je čitava struktura kineske nacio-

²⁵ Videti: Lonnie D. Henley, *Officer Education in the Chinese PLA*, »Problems of Communism«, may—june 1987.

²⁶ Videti: *Military Leaders Meet the Press*, »Beijing Review«, No. 15/1987, p. 7.

²⁷ BBC, *Summary of World Broadcast, Far East*, No. 6023, pp. BII, 7—9.

nalne odbrane izgrađena na temeljima Maove doktrine »narodnog rata« koja više ne može odgovoriti naraslim ekonomskim, tehnološkim i drugim potencijalima kineskog društva niti aktuelnim kineskim nacionalnim interesima i perspektivama vojno-političkih odnosa u regionu Dalekog istoka, Pacifika i u svetu u celini. Rešenje ove dileme predstavlja doktrina »narodnog rata u novim uslovima« za koju se može reći, na temelju raspoloživih podataka, da naglasak stavlja na sveobuhvatnu modernizaciju armije i nacionalne odbrane i njihovo prilagođavanje karakteru i tempu promena u čitavom kineskom društvu i zahtevima koji iz njih proizilaze kako u oblasti unutrašnje i spoljne politike tako i nacionalne odbrane.

4. *Armija i politika*

Dileme u pogledu, tempa modernizacije kineske nacionalne odbrane, iako ozbiljne, u osnovi se svode na nijanse između civilnog i vojnog rukovodstva o udelu izdataka za nacionalnu odbranu u strukturi državnog budžeta, dok su i jedna i druga strana saglasne o potrebi i sadržaju modernizacije u ovoj oblasti, kao neizostavnog sastavnog dela ukupnog procesa »socijalističke modernizacije« u Kini. Kao što je već rečeno, mnogo su ozbiljnija neslaganja određenih uticajnih krugova u armijskom vrhu sa sadržajem i efektima programa »modernizacije«. Kao što su pokazali događaji 1986/87. godine, odlazak Hu Yaobanga s položaja generalnog sekretara CK KPK i, *de facto*, osporavanje političke linije koju je on oličavao, bili su, u značajnoj meri, posledica kritike koja je došla iz armijskih krugova, pre svega iz Političke uprave kineske armije.

Posmatrano u nešto dužoj perspektivi, može se videti da ove razlike nisu novijeg datuma i da su prvi nagoveštaji neslaganja jednog broja starijih vojnih rukovodilaca s pravcem koji je politika »modernizacije« dobila posle 1978. godine doprili do javnosti već krajem sedamdesetih godina. Po mišljenju zapadnih analitičara, centralna ličnost među njima bio je, sve do smrti, maršal Ye Jianying, ličnost koja je odigrala jednu od glavnih uloga prilikom hapšenja tzv. »četvoročlane bande« (najužeg jezgra radikalno leve frakcije u CK

KPK) 1976. godine, čime je omogućen politički zaokret u drugoj polovini sedamdesetih godina. Prvi jasni znakovi neslaganja unutar bloka reformističkih snaga javili su se u trenutku kada je CK KP Kine, pod rukovodstvom Deng Xiaopinga i njegovih istomišljenika, pristupio kritičkom preispitivanju Maovog teorijskog i političkog nasleđa u nameri da otkloni ideološke prepreke koje su bile na putu najavljenim strukturnim promenama. To je, izgleda, naišlo na negodovanje Ye Jianyinga i jednog broja veterana revolucije koji su prihvatili politiku »modernizacije« u meri u kojoj je ona obezbeđivala ostvarenje nacionalnih interesa, ali nisu bili spremni da prihvate kritiku Mao Zedonga i osporavanje njegovog ukupnog delovanja u poznim godinama života, u prvom redu odgovornost za »kulturnu revoluciju«, videći u tome, verovatno, i osporavanje fundamentalnih vrednosti socijalizma u Kini i nasleđa kineske revolucije.

Pozicija tih vojnih rukovodilaca jasno se može videti u govoru Ye Jianyinga, održanom 29. septembra 1979. godine povodom proslave tridesetogodišnjice proglašenja NR Kine i brojnim tekstovima objavljenih u listu »Jiefangjun bao« (na primer, u tekstu Huang Kechenga pod naslovom »Kako oceniti predsednika Maoa i Mao Zedongovu misao«) u kojima se odgovornost za »kulturnu revoluciju« pripisuje isključivo Lin Biao i »četvoročlanoj bandi«, dok se u misli i delu Mao Zedonga vidi trajna osnova i inspiracija kineske revolucije i socijalističkog razvoja Kine.²⁸ Otpori iz redova armijskih veterana uticali su da konačni tekst »Rezolucije o istoriji KPK (1949—81)« bude znatno blaži u oceni Mao Zedonga od prvih nacrti (kritike iz armijskih krugova bile su, verovatno, razlog zbog koga je Deng Xiaoping javno istupio tokom priprema rezolucije s ocenama nekih osetljivih pitanja u novijoj istoriji KPK).²⁹

U osnovi, armijski veterani su na ovaj način izrazili bojazan da će pragmatični kurs politike »četiri modernizacije«, koji su zagovarali Deng Xiaoping i njemu bliski rukovodioci ugroziti socijalistički karakter kineskog društva uko-

²⁸ Pun tekst Ye Jianyingovog govora videti: Foreign Broadcasting Informations Service, *China*, July 1, 1981, p. K-18. Engleski prevod Huang Kechengovog teksta može se naći u listu »Beijing Review«, br. 17/1981, str. 15.

²⁹ Videti: Deng Xiaoping, *Suggestions on Drafting of the Resolution on Certain Question in the History of Our Party Since the Founding of the People's Republic of China*, »Beijing Review«, Nos. 30 & 31/1983.

liko »modernizacija« ne bude praćena odgovarajućim razvojem socijalističkih vrednosti, etike, kulture i sl., drugim rečima, ukoliko izgradnja »materijalne civilizacije« ne bude imala odgovarajući ekvivalent u izgradnji »socijalističke duhovne civilizacije« koja bi se oslanjala na idejne i moralne tradicije »yananskog perioda«, odnosno »yananski put« u istoriji KPK.³⁰ U jednoj emisiji na Radio-Beijingu ovaj zahtev je 1981. godine formulisan na sledeći način: »Da bi pretvorili Kinu u snažnu, modernu socijalističku zemlju, mi moramo izgraditi visoku materijalnu civilizaciju kao i visoku duhovnu civilizaciju. Ova vrsta duhovne civilizacije ne sme biti izražena samo dostignućima u oblasti nauke i kulture. Pre i iznad svega, takva duhovna civilizacija se manifestuje u komunističkim idealima i uverenjima, komunističkoj etici i vrednostima, dobroj društvenoj praksi, drugarskim odnosima među ljudima i tako dalje.«³¹

Valja naglasiti da su iz ovih krugova, pored teza o »materijalnoj i duhovnoj civilizaciji« (koje su zvanično prihvaćene na 12. kongresu KPK septembra 1982. godine), potekle i kategorije kao što su »duhovno zagađenje iz inostranstva« ili »buržoaski liberalizam« oko kojih je tokom osamdesetih godina bila koncentrisana idejna polemika u Kini. Zagovornici pomenutih ideja na posredan način su Partiju i njenu politiku »modernizacije« optuživali za prodor neprihvatljivih ideja i pojava nespojivih sa socijalizmom (ili, barem, Maovim poimanjem socijalizma): »U sadašnjem trenutku, novim istorijskim okolnostima u kojima naša zemlja sprovodi politiku otvorenih vrata i politiku oživljavanja privrede i usled korozivnog uticaja dekadentnih buržoaskih ideja iz inostranstva i negativnog uticaja zaostalih snaga eksploatatorskih klasa u zemlji, u društvu su se javili anarhistički, ekstremno individualistički i buržoasko-liberalni trendovi.«³² Ove teze naročito su postale glasne povodom kritike filmskog scenarija

³⁰ Yanan je grad u kineskoj provinciji Shaanxi u kome se po završetku »Dugog marša« smestilo rukovodstvo KPK i Crvene armije i gde je krajem tridesetih i početkom četrdesetih razvijena »politička misao Mao Zedonga« i strategija daljeg toka kineske revolucije. Videti: P. Simić, *Marksizam i kineska revolucija*.

³¹ Radio-Beijing, navedeno prema: Foreign Broadcasting Information Service, *China*, January 6, 1981, p. L-25.

³² Radio-Shijiazhuang (Hebei), navedeno prema: Foreign Broadcasting Informations Service, *China*, April 28, 1982, p. R-1.

Neuzvracena ljubav koji se bavio odnosom intelektualaca prema Mao Zedongu. Iza tvrdnje da je sadržaj scenarija anti-patriotski i da je odraz »anarhizma, ultraindividualizma i buržoaskog liberalizma« krila se, zapravo, kritika procesa demoizacije i upozorenje na njene moguće posledice, onako kako su ih videli levičarski krugovi u armiji.

Još ozbiljnija kritika politike »modernizacije« iz armijskih krugova došla je uoči 12. kongresa KPK sa stranica armijskog lista »Jiefangjun bao«. Zhao Yiya, zaposlen u armijskom sektoru propagande, učinio je dosta jasnu aluziju koristeći staru formulaciju o odnosu »crvenila« i stručnosti u kontekstu teze o odnosu »socijalističke materijalne i duhovne civilizacije«, kritikujući time politiku koja ističe materijalni razvoj na štetu komunističke ideologije. On je tom prilikom rekao: »Mi želimo da učimo na naprednim naučnim i tehnološkim dostignućima kapitalističkog sveta... ali, mi moramo zauzeti analitički stav i ne smemo kopirati slepo i mehanički, a još manje ih na ekstravagantan način uzdizati«. »Neki drugovi«, prema ovom mišljenju, upravo to čine »jednostrano naglašavajući 'civilizaciju' i zanemarujući 'duh' i, još gore, socijalizam. Zauzvrat, lako dolazi do konfuzije između ove dve vrste civilizacije.«³³

Imajući u vidu trenutak da članak s gotovo neuvijenom kritikom reformističke politke partijskog rukovodstva nije mogao biti objavljen u vodećem armijskom listu bez saglasnosti uticajnih ličnosti u Političkoj upravi armije, kao i trenutak kada je objavljen, on je imao značenje direktnog izazova predstojećem partijskom kongresu i liniji koju je u svom izveštaju izložio generalni sekretar CK KPK Hu Yaobang. Takav izazov nije mogao proći bez odgovora partijskog rukovodstva, te je krajem septembra u »Jiefangjun bao« objavljen tekst samokritike u kome su gledišta Zhao Yiyaa označena kao »levičarska«: »Činjenica da je članak druga Zhao Yiyaa objavljen u ovom listu (i, takođe, u šangajskom listu 'Jiefang Ribao') govori da je među veoma malim brojem drugova u Partiji i armiji još uvek prisutan opasan uticaj 'levih' ideja, koji deluje opstruktivno na partijsku liniju, načela i politiku... Organizaciono i kao disciplinska stvar, nedopušteno je zagovarati takve pogrešne poglede. Upravo na

³³ »Jiefangjun bao«, 27. avgust 1982, navedeno prema: Foreign Broadcasting Informations Service, *China*, September 29, 1982, pp. K/4—6.

tom pitanju je ovom časopisu u određenom vremenu u prošlosti nedostajalo razumevanje i stoga mora nastojati da to ubuduće ispravi.³⁴

Nasuprot ovakvim mišljenjima nalaze se oni armijski rukovodioci koji su bliži gledištima Deng Xiaopinga i drugih zagovornika politike »modernizacije« u rukovodstvu i koji kritikuju otpore takvoj politici koji dolaze iz armijskih krugova. Suprotstavljajući se onome što je označio kao »levičarski« uticaj u armiji, komandant Severoistočne vojne oblasti u Shenyangu, Li Desheng, rekao je: »Na primer, početkom 1979. godine, posle pojave zida demokratije na Xidanu (ulica u Beijingu gde su lepljeni politički plakati — prim. P. S.), neki drugovi su izrazili sumnju da li su diskusija o kriterijumima istine i parola o emancipaciji uma (dve ključne kategorije korišćene u ideološkoj kritici ortodoksnog maoizma — prim. P. S.) pravilne; početkom 1980. godine, kada su se javili fenomeni kao što su javne igranke, oblačenje uskih pantalona i pevanje hitova, neki drugovi su zagovarali parolu 'propagirati proletersko i likvidirati buržoasko'; 1981. godine, kada je bio kritikovan film (zapravo filmski scenario — prim. P. S.) 'Neuzvraćena ljubav', neki drugovi su mislili da je to neophodno u cilju sprovođenja diktature u ideološkoj i kulturnoj sferi; 1982. godine, kada su suzbijane ozbiljne pojave kriminala u ekonomskoj sferi, neki drugovi su smatrali da su one posledica politike otvaranja prema svetu i fleksibilne ekonomske politike kod kuće i da se politika koja uzima klasnu borbu kao ključnu kariku (jedna od ključnih maoističkih teza — prim. P. S.) ne sme odbacivati.«³⁵

Na ovom mestu ne može se izbeći pitanje koliko su duboke razlike u armijskom rukovodstvu i kolika je snaga levičarskih krugova u armijskom rukovodstvu. Iako je veoma teško identifikovati zagovornike levičarskih ideja u armijskim krugovima, određeni zaključci se mogu izvesti iz smena na ključnim položajima u rukovodstvu oružanih snaga. Među istaknutim vojnim ličnostima koje su smenjene posle 12. kongresa KPK nalaze se načelnik Političke uprave kineske armije, Wei Gouqing, koji je verovatno snosio odgovornost zbog kritika partijske politike sa stranica »Jiefangjun bao«,

³⁴ »Jiefangjun bao«, 27 septembar 1982, navedeno prema: Foreign Broadcasting Informations Service, *China*, October 4, 1982, p. K/1.

³⁵ Navedeno prema: Ellis Joffe, *isto*, p. 58.

general Hu Shiyou, bivši komandant vojne oblasti u Guangzhou,³⁶ Ye Fei, koji se nalazio na položaju komandanta mornarice i drugi. Velike kadrovske promene u najvišem rukovodećem organu kineske nacionalne odbrane — Vojnoj komisiji CK KPK — zatim u Generalštabu NOA, na položajima komandanata vojnih oblasti (zamenjeno je 9 od ukupno 11 komandanata) i vojnih područja (više od polovine) govore o nastojanju Deng Xiaopinga, koji se formalno nije povukao jedino s čelnih položaja u državnoj i partijskoj vojnoj komisiji, da učvrsti partijsku kontrolu nad armijom. U istom pravcu bi trebalo da deluju i druge mere, kao što su demobilizacija oko milion pripadnika oružanih snaga, penzionisanje i prelazak u »drugu liniju« mnoštva starijih oficira, brže napredovanje mlađih starešina, organizacione promene u armiji i izvesno smanjivanje njenog formalnog uticaja u državnim i partijskim organima.

Sve ove mere, očigledno, nisu bile dovoljne da iz armijskih krugova u potpunosti otklone tačke neslaganja, pa i otpora politici »modernizacije« ili, barem, onom usmerenju koje je takva politika dobila u vreme dok se Hu Yaobang nalazio na položaju generalnog sekretara CK KPK. To će se dosta jasno pokazati prilikom studentskih demonstracija u decembru 1986. godine kada su pojave »buržoaskog liberalizma« i »kolebljiv stav« Hu Yaobanga među prvima osudili penzionisani generali Wang Zhen i Song Rengqiong, dok je načelnik Političke uprave, Yu Qiuli, bio u grupi onih koji su među prvima pozdravili odluke januarskog zasjedanja Politbiroa CK KPK na kome je došlo do smene na položaju generalnog sekretara, ukazujući, tom prilikom, na značaj borbe protiv »buržoaskog liberalizma«.

³⁶ Odlazak ovog generala iz Politbiroa je donekle zagonetan. Poznato je da je Hu Shiyou bio jedan od rukovodilaca na jugu zemlje koji su pružili zaštitu Deng Xiaopingu posle njegovog smenjivanja 1976. godine, kao i da je intervencija trupa iz Guangzhua pod njegovom komandom osujetila, septembra iste godine, pokušaj radikala da, posle hapšenja »četvoročlane bande«, izvedu oružanu pobunu u Shanghaiu iz čega se može zaključiti da je on bio jedan od značajnih pristalica reformističke politike u armijskom vrhu. Međutim, pošto je Hu Shiyou komandovao ne mnogo uspešnom ekspedicijom u Vijetnamu 1979. godine, nije isključeno da je pad njegovog političkog uticaja delimično posledica i toga.

Zaključak

Ukratko, izgleda da se i ovom prilikom pokazalo da ovi armijski krugovi vide sebe u ulozi čuvara tekovina kineske revolucije koje vezuju za rukovodeću a ne samo za vodeću ulogu Komunističke partije u društvu, centralno mesto »marksizma-lenjinizma i političke misli Mao Zedonga« (odnosno tradicionalne maoističke interpretacije marksizma iz »yananskog perioda«) u duhovnoj sferi, ideale kolektivizma i egalitarizma i dr. U onoj meri u kojoj su ove ideje oprečne procesu strukturnih reformi u kineskom društvu, privredi i politici, one, svakako, imaju konzervativno dejstvo i čine prepreku na kursu »modernizacije«. Međutim, one imaju, u značajnoj meri, i stabilizirajući uticaj, sprečavajući da buran tok promena ne dovede u pitanje stabilnost kineskog društvenog i političkog sistema. Činjenica da su nosioci ovakvih ideja uglavnom ljudi u poznim godinama, govori, međutim, da će tek ishod generacijske smene u civilnom i armijskom rukovodstvu, koji je još uvek neizvestan (prema izjavama Deng Xiaopinga i drugih vodećih kineskih rukovodilaca ovaj proces će biti okončan tek na XV kongresu KPK, tj. u poslednjim godinama dvadesetog stoleća), odrediti konačni pravac promena u kineskom društvu.

U celini posmatrano, kineska politika »socijalističke modernizacije« mogla bi se odrediti kao jedan specifični oblik reformskih procesa kojima je danas zahvaćena većina socijalističkih zemalja koje postepeno napuštaju krute okvire državnog socijalizma i onu fazu u svom razvoju koju jugoslovenski teoretičari često označavaju pojmom »ranog socijalizma«, tragajući za oblicima društvene, privredne i političke organizacije koji će bolje izraziti realnost ovih zemalja i omogućiti im da odgovore na izazove promena u savremenom svetu, pre svega na izazove tekuće naučno-tehničke revolucije i dubokih strukturnih društvenih promena koje ona sobom donosi. Područje nacionalne odbrane i, naročito, armije koja u Kini, kao i u Sovjetskom Savezu i mnogim drugim socijalističkim zemljama, predstavlja instituciju izraslu iz socijalističke revolucije i čvrsto ugrađenu u strukturu kineskog društva, ne može ostati po strani ovih promena jer bi to bilo u suprotnosti s njenim revolucionarnim karakterom koji se ogleda ne samo u odgovornosti za nacionalnu bezbednost

nego i za očuvanje revolucionarnog nasleđa. Verovatno su upravo to bili razlozi koji su naveli rukovodstvo kineske armije da se, posle smrti Mao Zedonga, stavi na stranu reformistički orijentisanih političkih rukovodilaca na čelu s Deng Xiaopingom u čijim su idejama videli garanciju ostvarenja pomenutih ciljeva. »Socijalistička modernizacija«, slično drugim savremenim reformskim procesima u socijalističkim zemljama, međutim, nema uzora niti presedana što neminovno izaziva i brojne dileme koje ne mimoilaze ni ovo osetljivo područje i to kako u pogledu pravca, sadržaja i tempa modernizacije nacionalne odbrane tako i u pogledu razvoja odnosa između vojnog i civilnog sektora i uloge armije u privrednom, društvenom i političkom životu zemlje.

SUMMARY

NATIONAL DEFENCE AND THE POLICY OF »SOCIALISTIC MODERNIZATION« IN PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

National defence has been given one of the central places within the framework of the policy of »modernization« that is currently being followed in the People's Republic of China, after the 3rd plenary session of the Central Committee of the Communist Party of China, held in 1978. There exist several reasons for this development, starting from the fact that the Chinese People's Liberation Army is a traditionally influential factor in the political life of the country, and through to changes in development priorities, in the organization of economy and politics, and in the foreign policy strategy of the country. These changes have confronted the entire Chinese society, including the Army, with entirely new demands. In general terms, the policy of »modernization« could be taken as a specific form of reformatory processes started in almost all of socialistic countries, in their search for such forms of social, economic and political organization, including the organization of defence, that will better express the reality in these countries and enable them to meet challenges presented by changes in the world, first of all the challenges put forth by the scientific-technological revolution, and by the deep social changes being brought about by this revolution. The domain of national defence cannot stand off from these changes, because this would contradict its revolutionary character that is reflected in its responsibility not only for national security but also for preservation of revolutionary heritage. These were, probably, the reasons that prompted the leaders of the Chinese Army to side, after the death of Mao Zedong, with the reformatory oriented political leaders, headed by Deng Xiaoping, in whose ideas they saw a guarantee for realization of the above

mentioned goals. Similarly with the reformatory processes in the other socialistic countries, the »socialistic modernization« has, however, neither a model nor a precedent. Such a situation inevitably brings numerous dilemmas that do not spare this sensitive domain, both concerning direction, contents and rate of modernization of national defence, and the development of relations between the military and civilian domains, and the role of the Army in the economic, social and political life of the PR China.

RESUME

LA DEFENSE NATIONALE ET LA POLITIQUE DE »MODERNISATION SOCIALISTE« DE LA REPUBLIQUE POPULAIRE DE CHINE

Dans le cadre de la politique de »modernisation«, pratiquée en République populaire de Chine après la troisième séance plénière du CC du PC de Chine de la XIe session /1978/, l'une des places centrales revient à la défense populaire. Il en est plusieurs raisons, à partir du fait que l'armée chinoise de libération nationale constitue traditionnellement un facteur influent de la vie politique en Chine, jusqu'aux changements des priorités concernant le développement, l'organisation économique et politique du pays et la stratégie en matière de politique extérieure qui font que la société chinoise prise dans son ensemble, y compris l'armée, doit faire face à des exigences tout à fait différentes. A la considérer dans son ensemble, la politique de »modernisation« pourrait être identifiée en tant que forme spécifique des processus de réforme que connaît actuellement la majeure partie des pays socialistes qui sont à la recherche de formes d'organisation sociale, économique et politique, et, dans lequel cadre aussi, d'organisation militaire, susceptibles de mieux traduire la réalité actuelle de ces pays et de leur permettre de relever le défi des changements du monde moderne, avant tout ceux de la révolution scientifique et technique en cours et des profonds changements sociaux apportés par cette dernière. Le domaine de la défense nationale ne peut pas être isolé de ces changements car ce serait contraire à son caractère révolutionnaire qui s'exprime non seulement par sa responsabilité de la sécurité nationale mais aussi par son effort de sauvegarder des acquis révolutionnaires. C'était probablement les raisons pour lesquelles la direction de l'armée chinoise, après la mort de Mao Zedong, s'était mise du côté des responsables politiques à orientation réformatrice avec à leur tête Deng Xiaoping, dont les idées ont servi de garantie de la réalisation des objectifs cités. La »modernisation socialiste«, tout comme d'autres processus réformatrices dans les pays socialistes, ne connaît pas d'exemples ni de précédents ce qui inévitablement engendre de nombreux dilemmes auxquels n'échappe pas non plus ce domaine sensible tant de point de vue de l'orientation de contenu et du tempo de la modernisation de la défense nationale que de point de vue du développement des rapports entre les secteurs militaires et civiles et le rôle joué par l'armée dans la vie économique sociale et politique de la RP de Chine.

РЕЗЮМЕ

НАЦИОНАЛЬНАЯ ОБОРОНА И ПОЛИТИКА „СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ“ В КИТАЙСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКЕ

В рамках политики „модернизации“, проводящейся в Китайской Народной Республике после III Пленума ЦК КП Китая 11 созыва (1978), национальная оборона получила одно из центральных мест. Для этого имеется ряд причин, начиная с того, что китайская Народно-освободительная армия является традиционно влиятельным фактором китайской политической жизни, вплоть до изменений в очередности развития отдельных отраслей, хозяйственной и политической организации, предъявивших перед китайским обществом, включая и армию, совсем иные требования. Если смотреть в целом, политику „модернизации“ можно определить как специфическую форму процессов реформы, охватывающих в настоящее время большинство социалистических стран, находящихся в поиске за формами общественной, хозяйственной и политической, а в рамках этого и военной организации, которые более полно выразят современную действительность этих стран и предоставят им возможность ответить на вызовы изменений в современном мире, прежде всего на вызовы текущей научно-технической революции и глубоких общественных изменений, которые она несет с собой. Сфера национальной обороны не может остаться в стороне от этих изменений, ибо это противоречило бы ее революционному характеру, выражающемуся не только в ответственности за национальную безопасность, но и за сохранение революционного наследия. Самое вероятное, что именно это же и были причины, по которым руководство китайской армии после смерти Мао Цзэдуна перешло в сторону реформаторски ориентированных руководителей во главе с Дэн Сяопином, в идеях которого они видели гарантии осуществления упомянутых целей. „Социалистическая модернизация“, подобно другим реформам в социалистических странах, однако, не имеет образцов и прецедентов, что неизбежно вызывает многочисленные дилеммы, всегда присущие в этой чувствительной сфере, как в отношении направления, содержания и темпов модернизации национальной обороны, так и в отношении развития отношений между военным и гражданским секторами и роли армии в хозяйственной, общественной и политической жизни Китайской Народной Республики.